SAMENVATTING

Energie visie

18 MEI 2021

samen voor iedereen

Gemeente Enschede

Enschede: op naar een klimaatneutraal 2050!

Het klimaat is aan het veranderen, de gemiddelde temperatuur op aarde stijgt. Het gevolg? Smeltende gletsjers en poolkappen, een stijgende zeespiegel, extreme droogte, het uitsterven van planten- en diersoorten en honger en oorlog. Enschede wil een bijdrage leveren aan de oplossing van dit probleem. Want als iedereen lokaal zijn steentje bijdraagt, zorgen we samen voor een wereldwijde beweging.

Wat gebeurt er om ons heen?

Wereldwijd: In het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015 hebben we afspraken gemaakt om de opwarming van de aarde te beperken tot anderhalve graad Celsius. Daarvoor moeten we wel de CO_2-uitstoot sterk verminderen.

Nederland: Onze Rijksoverheid wil in 2030 de uitstoot aan broeikasgassen in Nederland met 49% verminderen ten opzichte van 1990. Meer dan 100 bedrijven, instellingen en belangenorganisaties hebben daarvoor maatregelen bedacht. Die maatregelen staan in het nationale Klimaatakkoord 2019.

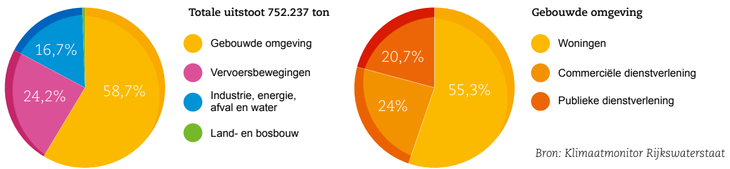
Regio: Op regionaal niveau maken we afspraken over de opwekking van duurzame elektriciteit, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag en energie-infrastructuur.

Gemeenten: De uitvoering van het Klimaatakkoord uit 2019 vraagt van gemeenten verschillende maatregelen. In de Energievisie beschrijven we hoe we daar in Enschede mee omgaan.

Wat gaan we doen?

In de Energievisie beschrijven we maatregelen voor energiebesparing, de overschakeling naar duurzame bronnen van energie en de opslag en vastlegging van koolstofdioxide (CO_2) in de bodem en gewassen. Het gaat om maatregelen voor de periode 2021-2030. Met onze visie willen we bereiken dat we in Enschede meer duurzame energie opwekken. Om precies te zijn: 8% ten opzichte van het totale energieverbruik. Op 1 januari 2019 was dat aandeel 9,9 %. In 2050 willen we zelfs klimaatneutraal zijn.

Productie CO_2-uitstoot in Enschede, 2018

Bron: Klimaatmonitor Rijkswaterstaat

Energieke inzet op thema's

We vertellen u in deze samenvatting graag meer over de verschillende thema's waar we maatregelen voor bedacht hebben. We richten ons op:

Focus

- Gebouwde omgeving
- Industrie en bedrijvigheid
- Elektriciteit
- Mobiliteit
- Landbouw en landgebruik

Daarnaast moeten de randvoorwaarden goed zijn:

Randvoorwaarden

- Openstaan voor innovaties
- Communicatie en participatie
- Financiën op orde

Gebouwde omgeving

Ongeveer 60 procent van de CO_2-uitstoot in Enschede komt door de verwarming en verlichting van onze woningen. De overige 40% komt voor rekening van de (commerciële en publieke) dienstverlening. Het overgrote deel van de gebouwen in onze stad is matig geïsoleerd en wordt nog met aardgas verwarmd. Dat moet anders, maar dat kunnen we niet alleen. Daar hebben we iedereen voor nodig, waarbij wij als gemeente kijken hoe we de kosten zo laag mogelijk kunnen houden en de opbrengst zo hoog mogelijk. Ons uitgangspunt bij alle keuzes die we maken: de meeste duurzaamheid voor 1 euro. Plus: dezelfde maandlasten met beter geïsoleerde woningen!

De belangrijkste stappen:

1. Energie besparen
2. Alternatief kiezen voor aardgas

Besparen en isoleren

Wat we niet gebruiken, hoeven we ook niet op te wekken. En als we goed isoleren en duurzame alternatieven gebruiken, besparen we ook op warmte- en energieverlies. We kijken wat we samen kunnen doen, bijvoorbeeld in de Wijkuitvoeringsplannen en we laten zien wat u zelf kunt doen. Dit gaan we concreet doen:

- Enschede en Twente hebben een sterke bouw- en installatiesector. Daarom betrekken we regionale ondernemers bij de warmtetransitie.
- We richten in 2021 het Energieloket Enschede op. We communiceren actief over energiebesparende maatregelen, we zetten energiecoaches in en bieden enkele gratis maatregelen aan. Iedereen krijgt daardoor de mogelijkheid om de eigen energierekening te verlagen. Ook bieden we persoonlijke adviesdiensten aan met de hulp van vrijwilligers.
- We vragen vastgoedeigenaren en ontwikkelaars om bij nieuwbouwplannen zo duurzaam mogelijk te bouwen. In elk geval rond energiegebruik en -opwek, maar het liefst ook op het gebied van materialen en klimaatadaptatie.
- We maken onze eigen ruim 120 gemeentelijke panden energieneutraal vóór 2040. Denk daarbij aan het aanbrengen van ledverlichting bij het vervangen van verlichting, het isoleren van daken bij dakwerkzaamheden en de installatie van een gasloze of energiezuinigere ketel bij het vervangen van verwarmingsinstallaties.

Wijkuitvoeringsplannen

In de Wijkuitvoeringsplannen kijken we per wijk wat het beste alternatief voor aardgas is. We maken tussen 2021 en 2030 meerdere Wijkuitvoeringsplannen. Samenwerking is daarbij erg belangrijk. Met woningbouwcorporaties, vastgoedeigenaren, netwerkbedrijven, warmtebedrijven, het lokale bedrijfsleven, de wijk- en dorpsraden en bovenal met de inwoners.

Industrie en bedrijvigheid

Enschedese bedrijven stoten veel CO_2 uit, zo'n 17 procent van het totaal. Onze bedrijven moeten dus energie besparen, uiterlijk in 2050 aardgasvrij worden en duurzame energie produceren. Dat moeten ze in de eerste plaats zelf doen, maar wij willen ze daar als gemeente graag bij ondersteunen. We gaan ondernemers helpen met informatie en advies. We beginnen met een aantal gebieden (bedrijventerreinen). Daarna bedenken we een aanpak voor de hele stad.

Begeleiden en informeren

We willen ondernemers op de volgende manieren begeleiden en ondersteunen:

- We willen het Energieloket Enschede voor inwoners uitbreiden met een loket voor ondernemers en vastgoedeigenaren. De kantoorgebouwen moeten vanaf 1 januari 2023 beschikken over energielabel C. Daar besteden we extra aandacht aan.
- Bedrijven hebben een energie- en besparingsplicht. We gaan ze helpen om aan die wettelijke verplichting te voldoen.
- We gaan samenwerken aan een proeftuin voor nieuwe technieken en mogelijkheden op energiegebied.
- We richten een 'energietafel voor bedrijven' op, waar kennisinstellingen en koplopers uit verschillende branches hun kennis en ervaringen delen.

Bedrijventerreinen als energiebron voor de stad

Veel bedrijven zijn op een bedrijventerrein gevestigd. Vaak werken zij al samen in een ondernemersvereniging of parkmanagementorganisatie. Dit maakt een gezamenlijke aanpak van energiemaatregelen (besparing of opwekking) mogelijk én aantrekkelijk. Het is onze ambitie dat deze bedrijventerreinen niet alleen voor zichzelf, maar ook voor omringende wijken duurzame energie produceren. Dit kan als we in zo'n gebied meer gebruik gaan maken van bijvoorbeeld:

- de mogelijkheden voor het opwekken van zonne-energie op daken,
- (kleine) windturbines,
- restwarmte en
- lokale WKO-bronnetten (warmtekoude-opslag).

We gaan voor één bedrijventerrein een plan maken hoe het aardgasvrij kan worden. Dit noemen we een Bedrijventerreinuitvoeringsplan (BUP). Daarna maken we plannen voor de rest.

Financiële kansen

Bedrijven moeten investeren als ze willen verduurzamen. Dat levert uiteindelijk vaak geld op, maar dat vraagt wel om een investering. We gaan ook kijken hoe we bedrijven financieel kunnen helpen. Bijvoorbeeld door samen op zoek te gaan naar subsidiemogelijkheden. Maar we onderzoeken ook of we de verduurzaming van bedrijven kunnen ondersteunen met financiële instrumenten, zoals een bijdrage aan een bedrijventerreinenfonds, (groene) leges of een variabele grondprijs.

[1] Freeriders: gebruikers van een goed of dienst die daar niet voor betalen.

Elektriciteit

Slechts 15 procent van de elektriciteit die we op dit moment in Nederland gebruiken, is duurzaam opgewekt; de rest is afkomstig uit fossiele bronnen, zoals kolen en aardgas. Volgens het Klimaatakkoord moet in 2030 70% van alle elektriciteit duurzaam opgewekt worden. In Enschede dragen we hieraan bij met zonne- en windenergie. We vinden het belangrijk dat inwoners daarbij vanaf het begin kunnen meedenken. Ook moeten er voor hen mogelijkheden zijn om financieel van energieprojecten te kunnen profiteren.

Bron 1: Zonne-energie

Voor de plaatsing van zonnepanelen maken we bij voorkeur gebruik van daken en gevels van gebouwen. Ook niet-bebouwde delen van de stad en de dorpen, zoals parkeerterreinen, lenen zich hier goed voor.
Het is nodig om ook gronden in het landelijk gebied in te zetten voor de aanleg van zonnevelden. We sluiten daarbij agrarische gronden niet uit, maar we hebben de voorkeur voor gronden die niet in gebruik zijn voor de natuur of voor de landbouw. Denk daarbij aan grote wateroppervlakten, bermen van spoor- en autowegen en het vliegveld.
Bij de voorbereiding van plannen voor de aanleg van grote zonnevelden op landbouwgrond gaan we kijken of we met de aanleg van dat zonneveld ook andere problemen kunnen oplossen. Dat zou ertoe kunnen leiden dat we de aanleg van een zonneveld combineren met maatregelen om regenwater op te vangen, de landbouw te extensiveren of het landschap te herstellen.

Dit gaan we onder meer doen:

- We ondersteunen maatschappelijke organisaties, zoals Enschede Energie, die zich actief toeleggen op het leggen van zonnepanelen op daken van derden.
- Bij nieuwbouw van bedrijfshallen verplichten we tot de plaatsing van zonnepanelen, zodra dit juridisch mogelijk is.
- We besteden de overkapping van gemeentelijke parkeerterreinen met zonnepanelen aan.
- We begeleiden initiatiefnemers met plannen voor grootschalige opwek van zonne-energie.

Bron 2: Windenergie

Grote windturbines produceren in vergelijking tot middelgrote en kleinere turbines veel meer elektriciteit tegen relatief veel lagere kosten. De Rijksoverheid ondersteunt met subsidies vooral kostenefficiënte methoden voor de productie van duurzame energie. Plannen voor de realisatie van grote windturbines (190 tot 230 meter) zijn daardoor veel kansrijker dan initiatieven voor middelgrote of kleine windturbines. Daarom willen we in Enschede ruimte bieden voor de bouw van 2 tot 3 grote windturbines langs de N18.
De bouw van kleine windturbines (tot 25 meter) sluiten we daarmee niet uit. Wel verbinden we in de Energievisie een aantal voorwaarden aan de plaatsing van deze windturbines.

Samenwerken in de regio

De oplossingen waar de energietransitie om vraagt, overschrijden nogal eens een gemeentegrens. In Twente werken we daarom samen met andere overheden en de netbeheerders (TenneT en Enexis) aan een energie-strategie voor Twente. Samenwerking is ook binnen de gemeentegrenzen belangrijk. Met inwoners en bewoners-organisaties, met netbeheerders en Enschede Energie.

Mobiliteit

Motorvoertuigen zorgen in Enschede voor ongeveer een kwart van de CO_2-uitstoot. Duurzaam vervoer vraagt daarom om betere fietsvoorzieningen en goed uitgeruste mobipunten waar reizigers kunnen overstappen van het ene vervoersmiddel op het andere. We moeten ons minder, anders en schoner gaan verplaatsen.

Verminderen

De eerste stap om de CO_2-uitstoot te verlagen, bestaat uit het verminderen van het aantal vervoersbewegingen, met name autoritten. Dit gaan we concreet doen:

- We vragen bedrijven en instellingen in Enschede gebruik te maken van de kennis van Twente Mobiel. Deze organisatie helpt bedrijven met het opstellen van plannen voor thuiswerken en duurzame mobiliteit.
- We willen het aantal ritten van pakketbezorgers verminderen door het plaatsen van pakketkluizen in de openbare ruimte.

Verduurzamen

Het gebruik van de auto voor ritten onder de 15 km willen we verminderen. Dit doen we door inwoners, bezoekers en werknemers te laten kiezen voor duurzame vervoersmiddelen, zoals lopen, fietsen en het openbaar vervoer. Dit gaan we concreet doen:

- We breiden het voetgangersgebied in het centrum uit.
- We investeren in fietsinfrastructuur en bouwen extra fietsenstallingen.
- Met behulp van de Enschede Fietsstad-app (voorheen SMART-app) en de MaaS-app stimuleren we gebruikers vaker te kiezen voor duurzame vervoersmiddelen.
- We ontwikkelen Park & Ride- en Park & Bike-locaties.
- We vergroten het aanbod van deelmobiliteit.
- We ontwikkelen Mobipunten waar reizigers kunnen overstappen van het ene vervoersmiddel op het andere.

Verschonen

De vervoersbewegingen die overblijven, willen we schoner maken met voertuigen die weinig tot geen uitstoot hebben. We geven de voorkeur aan elektriciteit voor scooters, auto's, openbaar vervoer en vrachtverkeer. Voor openbaar vervoer en vrachtverkeer is dat ook waterstof. Dit gaan we concreet doen:

- In de aankomende jaren breiden we het aantal oplaadpunten uit.
- We voeren een Zero Emissie-zone (geen uitstoot) in voor het goederenvervoer binnen de stad.
- We zetten in op emissieloos openbaar vervoer.
- We helpen bij de realisatie van een waterstoftankstation.
- We bevorderen de elektrificatie van de spoorverbinding Enschede - Münster.
- We verduurzamen het gemeentelijk wagenpark.

Landbouw en landgebruik

Enschede heeft een groot buitengebied met veel landbouwgrond en bos. Het landelijk gebied biedt daarmee veel mogelijkheden om CO_2 in de vorm van koolstof langere tijd vast te leggen in bomen, planten en in de bodem. De landbouw draagt aan het vastleggen bij door de kringloop op hun bedrijf meer te sluiten. Verder kunnen de agrarische bedrijven elektriciteit opwekken op hun bedrijf en is energiebesparing haalbaar.

Verduurzamen van het landgebruik

De agrarische sector speelt een belangrijke rol in het verduurzamen van landgebruik. Daar past ook het vastleggen van koolstof (humus) in de bodem bij.
De verhoging van het humusgehalte draagt eveneens bij aan de biodiversiteit, de opbrengst voor de landbouw en het vasthouden van water. Daarnaast draagt het duurzaam grondgebruik op landgoederen en natuurgebieden bij aan het langjarig vastleggen van koolstof.

Dit gaan we concreet doen:

- We willen in de periode 2021-2030 170.000 bomen planten in de stad en in het landelijk gebied.
- We willen het aandeel houtwallen en kleine landschapselementen in het landelijk gebied, dat onder structureel beheer valt, verhogen van 25% naar 50%.
- We stimuleren de kringlooplandbouw, waarbij het humusgehalte in de bodem toeneemt.

Verduurzamen van het agrarische bedrijf

Op de landbouwbedrijven zijn verschillende mogelijkheden om duurzame energie op te wekken. Een aantal maatregelen kan onderdeel zijn van de bedrijfsvoering, zoals zonnepanelen op landbouwschuren. Daarmee zijn bedrijven vaak energieneutraal voor elektriciteit of leveren ze netto aan het netwerk. Dat betekent dat ze meer stroom leveren aan het netwerk dan dat ze zelf gebruiken. Daarmee komen ze ook in aanmerking voor een energievergoeding. Ook zien we in Nederland grote verschillen tussen de bedrijven in de hoeveelheid elektriciteit die nodig is om melk te produceren. Het is waarschijnlijk dat die verschillen ook voor diesel en gas gelden. Besparing van energie brengt op termijn vaak ook kostenbesparing met zich mee. Evenals het verkorten van de keten tussen productie en afzet.
Dit gaan we concreet doen:

- We steunen bedrijven met hun aanpassing. Dat doen we samen met Stichting Duurzame Plattelandsontwikkeling Enschede. Ook willen we het Energieloket Enschede uitbreiden voor agrarische ondernemers.
- We bevorderen de plaatsing van zonnepanelen op daken, de plaatsing van kleine turbines op agrarische erven en faciliteren de opwek van hernieuwbare elektriciteit op landgoederen die daarvoor de (kwalitatieve) mogelijkheden bieden.
- We bevorderen mestvergisting op (samenwerkende) agrarische bedrijven door ruimtelijke mogelijkheden te bieden via het bestemmingsplan en vergunningen. Indirect doen we dat door gemeentelijke steun te geven aan maatschappelijke organisaties die actief zijn in de energietransitie.
- We bevorderen innovatie via Mineral Valley Twente.

Hoe nu verder?

Voor het slagen van de energietransitie en voor de uitvoering van de Energievisie hebben we elkaar nodig. Wachten op nieuwe en betere technieken is geen optie. We hebben geen tijd om op elkaar te wachten, we moeten nu in actie komen. We zetten op een rij wat hierbij belangrijk is.

Uitvoering

De opgave waar we voor staan is enorm. De omstandigheden waaronder we wonen, werken en ons verplaatsen gaat op de schop. De te treffen maatregelen raken iedereen. Voor het boeken van resultaat is het belangrijk dat iedereen meedoet, maar ook mee kan doen.
Dat is nu nog niet het geval. Het ontbreekt de gemeente aan voldoende mensen en financiën, de woningbouwcorporaties aan voldoende investeringsvermogen en de bewoners aan financiële instrumenten om hun woning te verduurzamen. Het zoeken naar dekking voor deze kosten maakt onderdeel uit van de enorme opgave die de energietransitie is.

Dit gaan we daarom doen:

- We volgen nauwgezet de mogelijkheden die provincie, Rijk en EU bieden voor het aanvragen van subsidies en kredieten.
- We lobbyen bij het Rijk voor meer middelen en trekken daarbij samen op met andere gemeenten.

De energietransitie vraagt niet alleen in het landelijk gebied, maar ook in de stad en de dorpen om ruimte. In de bebouwde omgeving gaat het daarbij om mobiliteitspunten (Park & Ride- en Park & Bike-locaties), laadpalen en voorzieningen die samenhangen met de uitbreiding en verzwaring van het elektriciteits- en warmtenet. Zowel die ruimtevraag als de verandering van onze leefomgeving moeten we in goede banen leiden. We willen namelijk dat Enschede een leefbare en aantrekkelijke stad blijft, waar het goed wonen is. De keuzes die we daarbij moeten maken, werken we uit in de nog op te stellen Omgevingsvisie of een daarop gebaseerd programma.

Communicatie en participatie

In de Energievisie leggen we vast onder welke voorwaarden we in Enschede ruimte bieden voor het opwekken van duurzame elektriciteit. Ook bevat de Energievisie een koers uitgezet voor de verduurzaming van onze bedrijven, woningen en ons wagenpark. Bij het opstellen van de Energievisie hebben we gebruik gemaakt van inzichten die we hebben opgedaan bij participatiebijeenkomsten en contacten met bewoners en ondernemers.
Ook na vaststelling van de Energievisie blijft eerlijke en duidelijke communicatie, maar ook participatie belangrijk. We zien voor onszelf een taak weggelegd bij het creëren van omstandigheden, die gunstig zijn voor het ontstaan van draagvlak. Wensen en zorgen van de omgeving nemen we altijd serieus. Maar we realiseren ons ook dat het individueel belang soms moet wijken voor het algemeen belang.

Doorkijkje richting 2050

Enschede wil in 2050 klimaatneutraal zijn. Dit betekent dat het wonen, werken en recreëren in Enschede niet meer bijdraagt aan de opwarming van de aarde. Deze Energievisie geeft ons handvaten tot 2030. Maar het grootste deel van onze woonwijken, bedrijventerreinen en ons wagenpark moet dan nog worden verduurzaamd.